

Dualismus ve filosofii

Dualismus těla a duše, nebo ducha a hmoty, nebo tohoto světa a jiného světa, atd. (eventuelně ve filosofii třeba dvou substancí Descartesových aj.) trpí základní vadou, která se mi jeví jako naprosto neodstranitelná a nepřekonatelná. Ta spočívá v tom, že nutně vyžaduje nějaké zařízení nebo nějakého aktéra, díky kterým je vůbec nějaké propojení mezi obojím umožněno a uskutečňováno. Na druhé straně ovšem monismus trpí vadami ještě většími a stejně neodstranitelnými. A pluralismus už neřeší vlastně vůbec nic, leda v jediném případě, kdy přesune důraz někam jinam (v tom smyslu, jak to budeme vykládat my). Existuje totiž jedna možnost, která slibuje vyřešení tohoto fundamentálního problému: „dualismus“ zcela jiného, nového charakteru, totiž takový, který sám spolu nese vyřešení onoho „zprostředkování“, a zároveň v jistém, opět odlišném smyslu rehabilituje „pluralismus“ (v jistém navázání na Leibnize a jeho ideu „monád“). Jde totiž o „dualismus“ nikoli substancí, nýbrž dějů, událostného dění. Každé dění, které má charakter události, v sobě sjednocuje – pokud se vskutku právě děje a také pokud mu chceme dobře rozumět (třeba i později, nebo naopak dopředu) – něco již proběhlého, na co musí navazovat, ale také něco ještě nenastalého, k čemu teprve má dojít. To jsou dvě stránky, dva aspekty každého dění, které je nějak „sebráno“ v jednotu a kterému se tím dostává „smyslu“, LOGU. Nic, co je samo o sobě a samo v sobě, a co zůstává beze změny, nemá nemůže mít ani v sobě, ani ze sebe smysl. Neměnnost, nehybnost je beze smyslu; jen tím, že jí něco nebo někdo dává do pohybu svou aktivitou, se může dostávat do smysluplných souvislostí a tím – druhotně – nabývat také smyslu, ale právě jen v určité perspektivě, která je neodlučně spjata s tou aktivitou, neboť jen ta jí onu smysluplnost propůjčuje. Tak se ukazuje – zejména, když si necháme plně dojít, že v tomto světě není žádných naprosto neproměnných skutečností – že celý svět a také jeho „mysl“ (neboť „svět“ je osvětlenou a prosvětlenou skutečností, jak nám říká český jazyk, což je ještě o něco lepší, že co Řekům napovídal řecký jazyk, totiž že KOSMOS je krásný – ovšem i Platón už ústy mantinejské ženy Diotimy dovedl vyslovit, že právě moudrost je jednou z nejkrásnějších věcí !) záleží v jeho pohybu a zejména v pohybu těch, kdo jím pohybují a kdo pohybují i všemi těmi dočasnými a přechodnými „trvalostmi“, které ovšem nemusí být vždycky jen něčím, co překáží a zdržuje pohyb. Jsou „trvalosti“, tj. jsou způsoby jak se vracet a udržovat to, co tu bylo, aby bylo i nadále, které nemají jen brzdicí charakter, ale které dovolují spolehlivější a dokonce i rychlejší pohyb „kupředu“. Takže ani dualismus trvalého a proměnného není vlastně svou povahou ničím stálým a pevným, ale je to dualismus toho, co ještě není, a toho, co už není (a co z něho zbylo), přičemž tu je přímo v bytostné povaze dění obsaženo, že budoucnost má smysl v tom, že přichází a nastává, a minulost v tom, že umožňuje a usnadňuje ono přicházení, zejména pak že mu umožňuje přicházet nově a na nové, vyšší úrovni.

(Písek, 070830-1.)